

LR Attīstības sadarbības politikas (ASP) pamatnostādņu laika posmam no 2011. gada līdz 2015. gadam projekts

Jaunais politikas plānošanas dokuments konceptuāli tiek veidots kā līdzšinējo divu - attīstības sadarbības politikas pamatnostādņu un vidēja termiņa (piecu gadu) programmas - apvienojums¹.

Pamatnostādņu projekta iespējamā struktūra un saturiskie elementi

1. Ievads

- Oficiāla donoralsts statusa iegūšana
 - Latvijas kā Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts vieta un loma;
 - Statusa maiņa Pasaules Bankas Starptautiskajā attīstības asociācijā 2007. gadā, Latvijai oficiāli pievienojoties donoralstu grupai;
 - Regulāru atskaišu sniegšana Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Attīstības palīdzības komitejai (OECD/DAC) par Latvijas sniegtās ASP apjomu.
- Latvijas attīstības sadarbības politikas līdzšinējais normatīvais regulējums²
- Īss pašreizējās situācijas raksturojums
- Pamatnostādņu 2011.-2015. gadam veidošanas process
 - Veidošanas procesā iesaistītie partneri un veiktās konsultācijas (Saeima, pilsoniskā sabiedrība un NVO, pašvaldības, sociālie partneri, nozaru ministrijas, privātais sektors, akadēmiskais sektors);
- Latvijas gatavošanās ES prezidentūrai 2015. gada I pusē
 - Apvienoto Nāciju Organizācijas Tūkstošgades attīstības mērķu (ANO TAM) sasniegšanas termiņa un jauno Latvijas ASP pamatnostādņu termiņa sakritība ar Latvijas prezidējošās valsts pienākumu uzņemšanos Eiropas Savienībā (2015. gads);
- Pamatnostādņu struktūra

2. Latvijas ASP īstenošana saskaņā ar globālā un ES mērogā apstiprinātajiem principiem

- ASP vispārējie mērķi, galvenās iesaistītās starptautiskās organizācijas (ANO, OECD, ES), Latvija pasaules attīstības sadarbības ietvarā;
- ANO Tūkstošgades deklarācijā (2000.g.) izvirzītie 8 mērķi:
 - Samazināt nabadzību un badu;
 - Nodrošināt visiem iedzīvotājiem pamatizglītību, kā arī iespēju iegūt vispārējo vidējo vai profesionālo vidējo izglītību;
 - Nodrošināt vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem;

¹ Saskaņā ar Attīstības plānošanas dokumentu likumu pavadošajiem MK noteikumiem (13.11.09.) politikas plānošanas dokumenti ir pamatnostādnes, plāns un koncepcija. Plānošanas dokuments vidējam termiņam (5 gadu periodam) ir pamatnostādnes.

² LR attīstības sadarbības politikas programma 2006.-2010. gadam; Koncepcijas finansējuma palielināšanai no valsts budžeta LR Attīstības sadarbības politikas īstenošanai (2006.-2010. gadam un 2011.-2015. gadam); Ikgadējie Latvijas attīstības sadarbības politikas plāni (kopš 2005. gada); Starptautiskās palīdzības likums (2008. g.) un saistītie MK noteikumi.

- Mazināt bērnu mirstību;
- Uzlabot mātes veselību;
- Ierobežot HIV/AIDS, tuberkulozes un malārijas izplatību, kā arī citus novēršamus nāves cēloņus;
- Nodrošināt vides ilgtspēju;
- Izvērst globālo sadarbību attīstībai;
- ANO TAM saistība ar cilvēku drošības konceptu
- Starptautiskās saistības par palīdzības efektivitāti un finansējumu attīstībai
 - Parīzes deklarācija (2005.g.) un Akras darbības programma (2008.g.) par palīdzības efektivitāti, (pieminot arī 2011. gadā plānoto augsta līmeņa konferenci Seulā);
 - Monterejas (2002.g.) un Dohas (2008.g.) konferences par finansējumu attīstībai;
- ES Padomes secinājumos apstiprinātās saistības par attīstības sadarbības principiem, politiku saskaņotību attīstībai, palīdzības efektivitāti, darba dalīšanu, atbalstu tirdzniecībai, atbalstu demokrātijai u.c.³

3. Latvijas ASP vispārējs raksturojums

- Attīstības sadarbības politika kā Latvijas ārpolitikas sastāvdaļa un kā Latvijas drošības politikas elements
- Latvijas īstenoto attīstības sadarbības politiku raksturo visaptveroša pieeja attīstības procesiem partnervalstīs, vadoties no partnervalstu individuālajām vajadzībām
- Mērķi
 - Nabadzības mazināšana pasaulē⁴;
 - Sabiedrības, vides un ekonomikas ilgtspēja;
 - Finansējuma mērķi⁵: ANO ietvaros apstiprinātais mērķis līdz 2015. gadam attīstības sadarbībai atvēlēt 0.7% no NKP⁶; ES izvirzītais mērķis līdz 2015. gadam attīstības sadarbībai veltīt 0.33% no NKP⁷;
- Pamatprincipi
 - Definēti saskaņā ar tekstā augstāk minētajiem būtiskākajiem ANO un ES dokumentiem. Balstās uz partnervalstu pašu galvenās atbildības par iekšējiem attīstības procesiem uzņemšanās veicināšanu;
 - Nozīmīgāko attīstības sadarbības politikas horizontālo jautājumu integrēšana Latvijas īstenotajā ārpolitikā kopumā⁸:
 - Demokrātija,
 - Cilvēktiesības,
 - Laba pārvaldība,

³ 2005. gada Padomes secinājumi par attīstības sadarbības principiem, 2005. gada Eiropas vienprātība attīstībai, 2005. gada (kā arī 2007. un 2009. gada) Padomes secinājumi par politiku saskaņotību attīstībai, 2006. gada Rīcības kodekss par darba dalīšanu, 2007. gada Padomes secinājumi par atbalstu tirdzniecībai, 2009. gada Padomes secinājumi par palīdzības efektivitāti, 2009. gada Padomes secinājumi par atbalstu demokrātijai ES ārējās attiecībās.

⁴ Saskaņā ar 2007. gada Lisabonas līgumu.

⁵ 2010. gadā beidzas termiņš *Koncepcijai finansējuma palielināšanai no 2006.-2010. gadam Latvijas ASP īstenošanai*. Līdz ar to 2010. gadā būtu jāizstrādā jauns plānošanas dokuments nākamajam periodam (2011.-2015. gadam).

⁶ Saskaņā ar Ceļa karti ANO Tūkstošgades deklarācijas īstenošanai (2001.g.) un Monterejas konferenci par finansējumu attīstībai (2002.g.).

⁷ Saskaņā ar ES Ārējo attiecību padomes 2005.g. maija secinājumiem dalībvalstīm, kas pievienojušās ES pēc 2002. gada, jātiecas līdz 2015. g. oficiālajai attīstības palīdzībai (OAP) veltīt 0.33% no NKP, savukārt vecajām ES dalībvalstīm līdz 2015. g. OAP jānovirza 0.7% no NKP.

⁸ Saskaņā ar Eiropas Vienprātību attīstībai (2005.g.).

- Bērnu un pamatiedzīvotāju tiesības,
- Dzimumu līdztiesība,
- Vides ilgtspēja,
- HIV/AIDS izskaušana.
- Oficiālajai attīstības palīdzībai veltītais finansējums
 - Daudzpusējā formātā sniegtās oficiālās attīstības palīdzības kanāli
 - ES budžeta 4. izdevumu kategorija „ES kā globālais partneris”;
 - Eiropas Attīstības fonds (*EDF*);
 - Tās ANO aģentūras u.c. starptautiskās organizācijas, kurās veiktās iemaksas var tikt uzskaitītas kā oficiālā attīstības palīdzība⁹;
 - Starptautiskās iniciatīvas un trasta fondi.
 - Divpusēji sniegtās oficiālās attīstības palīdzības kanāli
 - Ārlietu ministrijas budžeta līnijai „Attīstības sadarbības projekti un starptautiskā palīdzība” paredzētie līdzekļi;
 - Cits divpusējais finansējums (nozaru ministrijas u.c. valsts iestādes);
 - *Ad hoc* veidā sniegtā palīdzība un humānā palīdzība;
 - Inovatīvais finansējums, privātās iniciatīvas, tirdzniecības veicināšana ar jaunattīstības valstīm.
- Latvija attīstības sadarbību īsteno saskaņā ar decentralizācijas principu. Būtiska loma Latvijas īstenojamajā attīstības sadarbībā ir Latvijas vēstniecībām partnervalstīs (sadarbības iespēju identificēšana, projektu koordinēšana un uzraudzība, jaunu projektu veidošana, izmantojot iepriekšējās iestrādes)

4. Divpusējais formāts

- Latvijas attīstības sadarbības politika tiek īstenota sadarbībā ar partnervalstīm un balstoties uz partnervalstu nacionālajiem attīstības plāniem un principu, ka iekšējo attīstības procesu vadība un galvenā atbildība var atrasties tikai pašu partnervalstu rokās
- Prioritārie reģioni¹⁰
 - ES Kaimiņattiecību politikas Austrumu Partnerības valstis, Centrālāzijas valstis, kā arī tās valstis, kurās atrodas Latvijas militārais kontingents vai valsts nosūtīti civilie eksperti;
 - Saskaņā ar ES palīdzības efektivitātes principiem (Parīzes deklarācija, Akras Rīcības programma) Latvija turpinās attīstības palīdzības sniegšanā koncentrēties uz nelielu valstu skaitu, priekšroku dodot valstīm, ar kurām jau izveidojusies veiksmīga sadarbība (ir pieprasīta tieši Latvijas ekspertīze) un/vai izveidotas labas projektu iestrādes.
- Prioritārās jomas¹¹
 - Latvija attīstības palīdzības sniegšanā koncentrējas uz tām jomām, kurās Latvijas kā donoralsts salīdzinošās priekšrocības un
 - ekspertīze partnervalstu attīstības programmu atbalstam var tikt izmantota visefektīvāk (sniedz lielāko iespējamo pienesumu);
 - Visu galveno ASP jomu uzskatījums¹², īsi akcentējot Latvijai būtiskāko katrā no tām.¹³

⁹ Saskaņā ar OECD/DAC klasifikāciju.

¹⁰ Netiek nosauktas konkrētas prioritārās valstis.

¹¹ Netiek noteiktas konkrētas prioritārās jomas.

¹² Saskaņā ar Eiropas Vienprātību attīstībai (2005.g.).

¹³ Pēc nozaru ministriju, NVO u.c. sabiedrības pārstāvju sniegtās informācijas.

- Demokrātija, cilvēktiesības, laba pārvaldība, atbalsts ekonomikas un institucionālām reformām;
- Tirdzniecība un reģionālā integrācija;
- Vide un dabas resursu ilgtspējīga pārvaldība;
- Infrastruktūra, komunikācijas un transports;
- Ūdens apsaimniekošana un enerģija;
- Lauku attīstība, teritoriālā plānošana, lauksaimniecība un pārtikas nodrošinājums;
- Konflikta nepieļaušana, trauslās valstis;
- Tautas attīstība;
- Sociālā kohēzija un nodarbinātība.

5. Trīspusējā formātā īstenotā attīstības sadarbības politika

- Trīspusējas attīstības sadarbības programmas vai projekti partnervalstīs tiek īstenoti sadarbībā ar kādu citu donorvalsti vai starptautisku organizāciju, Latvijas pusei piedaloties ar savu ekspertīzi un/vai daļēju finansējumu
- Trīspusēja formāta sniegtās priekšrocības
 - Plašas iespējas elastīgai un radošai pieejai attīstības sadarbībā;
 - Plašas iespējas izvērst īstenoto attīstības palīdzību gan ģeogrāfiski, gan tematiski;
 - Iespējas maksimāli efektīvi izmantot nelielus finanšu līdzekļus.
- Prioritātes un principi trīspusēju programmu vai projektu veidošanā (definēti sadaļās par divpusēji un daudzpusēji īstenoto attīstības sadarbību)

6. Daudzpusējā formātā īstenotā attīstības sadarbības politika

- ASP īstenošana daudzpusējā ietvarā:
 - Starptautisko organizāciju īstenotas attīstības sadarbības programmas un projekti, kuros ar finansējumu piedalās Latvija;
 - Latvijas veiktās iemaksas starptautiskajās organizācijās (kuras tiek novirzītas attīstības sadarbības programmām un projektiem).
- Latvijas sniegtās divpusējās un daudzpusējās attīstības sadarbības savstarpēja papildinātība un sinerģija
- Obligātās iemaksas
 - Izriet no Latvijas vēlmes būt attiecīgās starptautiskās organizācijas dalībvalstij
- Brīvprātīgās iemaksas¹⁴
 - Prioritātes brīvprātīgo iemaksu veikšanā tiek noteiktas, vadoties no sekojošiem principiem:
 - Starptautiskās institūcijas atbilstība Latvijas ASP mērķiem;
 - Starptautiskās institūcijas funkcijas un efektivitāte attīstības palīdzības sniegšanā, resursu sadalījums, sasniegtie rezultāti.
- Latvijas virzība uz mērķi nākotnē kļūst par pilntiesīgu Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dalībvalsti

7. Humānā palīdzība

- Palīdzības sniegšana, vadoties no 23 labas humānās palīdzības sniegšanas principiem¹⁵

¹⁴ Netiek nosauktas konkrētas prioritārās organizācijas brīvprātīgo iemaksu veikšanai.

¹⁵ Principus humānās palīdzības sniegšanā 2003. gadā kopīgi definējušas donorvalstis, ANO aģentūras, NVO, Starptautiskais Sarkanais Krusts, Sarkanais Pasmēness; tie iekļauti arī 2007. gada Eiropas Vienprātībā par humāno palīdzību .

- Pamatprincips: sniegt finansiālu atbalstu proporcionāli vajadzībām un balstoties uz pienācīgu vajadzību novērtējumu;
- Virzība uz maksimāli operatīvu pieeju humānās palīdzības sniegšanā.

8. Latvijas attīstības sadarbības sniedzēju spēju stiprināšana

- Institucionālās kapacitātes un personāla spēju stiprināšana
 - Saistība ar gatavību 2015. g. I pusē uzņemties ES prezidentūras pienākumus (ES Padomes darba grupās izskatāmo jautājumu sagatavošana un koordinēšana, darba grupu vadīšana);
 - Saistība ar Latvijas pienākumu līdz 2015. gadam ievērojami palielināt OAP velītoto finansējumu (finanšu līdzekļu efektīva, caurskatāma un savlaicīga apsaimniekošana).

9. Attīstības izglītība

- Sabiedrības informēšana, izglītošana par attīstības sadarbību un par attīstības jautājumiem kopumā
 - Solidaritātes kultūras stiprināšana (zināšanas, attieksme, vērtības);
 - Virzība uz attīstības izglītības aspektu integrāciju formālajā un neformālajā izglītībā visās vecuma grupās.
- Sociālo partneru, NVO, pašvaldību, Latvijas un starptautisko attīstības sadarbības platformu loma attīstības izglītībā

10. Īstenotās attīstības sadarbības politikas efektivitātes novērtēšana, atskaišu sniegšanas sistēma

- Caurskatāmības princips
- Atskaišu sniegšana attīstības sadarbības partnervalstīm (saņēmējvalstīm)
 - Politiska dialoga formā – kopīgi izvērtējot īstenotos projektus
- Atskaišu sniegšana starptautiskajām organizācijām
 - Atskaites Eiropas Komisijai, OECD/DAC u.c.
- Atskaišu sniegšana Latvijas sabiedrībai
 - Atskaites Ministru kabinetam par politikas plānošanas dokumentu (programma, gada plāni) izpildi;
 - Regulāra informācijas par Latvijas īstenotajiem attīstības sadarbības politikas projektiem ievietošana Ārlietu ministrijas mājas lapā;
 - Diskusijas ar NVO, Ārlietu ministrijas amatpersonu dalība NVO u.c. sabiedrības pārstāvju rīkotajos semināros.